

Område 4: Treuddsgravfältet

Allmänt

Läge

Treuddsgravfältet ligger direkt söder om område 2 längs med vandringsleden för Södra slingan. Området börjar där leden passerar en stensträng. Snart är man framme vid en treudd som ligger mitt i området. Femton meter söderut passeras ännu en stensättning och sen är man redan igenom området. Västerut sträcker sig området ner till sänkan. Ett par riktmärken i väster är en mossklädd brant (4:1) och en grov låga (4:2). I öster slutar området uppe på krönet av höjden.

Topografi

Området sluttar åt väster. Nivåskillnaden är på drygt 10 meter enligt ekonomiska kartan (15 meter enligt orienteringskartan).

Geologi

Det finns flera hållmarksytor inom området. Många block är samlade i stensträngar och i stensättningar. Områdets friliggande block har en medelstorlek på en halv meter och ligger relativt glest.

Natur

Vid gravfältet upplever man området som en halvöppen ekhagmark. Det har röjts häromkring så att ekarna står med ungefär tio meters mellanrum. Det mesta av området har en tydlig betesmarkskaraktär, men ca. en fjärdedel är mer att betrakta som en ek/hassel-lund trots att även denna del betas. Det är särskilt i områdets sydvästra del som träd och buskar står tätare. Områdets grövsta ekar mäter endast 7 dm i diameter, men flera hyser redan organismer typiska för äldre ekar. Vegetationen domineras av skuggtåliga arter. Förutom vid kanten mot den öppna sänkan är hävdarter mycket sparsamt förekommande.

Kultur

Gravfält

Tinnerö hörde mellan 1703 och 1962 till Sturefors gods. En stor del av fastigheten användes länge som slätteräng, och kallades Tinnerö ängar. Så sent som på 1870-talet fanns ännu stora ängsytor, vilka bl.a. omfattade hela område 1-4. Ängsbruket har senare övergått i betesbruk.

Det syns flera spår efter röjningar i området. Trädskiktets utglesning i kombination med förekomst av många stubbar talar sitt tydliga språk för landskapsutläsaren. Att många hasslar är lågvuxna och uppkomna som stubbskott är ett annat tydligt tecken. Ett tredje tecken är att vegetationen är fattig på ljuskrävande örter.

Vegetation

Trädskikt

Trädskiktet domineras av ekar, vilka står ganska jämnt utspridda. Flertalet är 2-7 dm grova. Av andra trädslag hittas två tallar, enstaka rönnar, en grov asp i väster samt en ca. 7 meter hög enbuske. Dessutom kan nämnas två döda, stående ekar. De har börjat tappa barken och man ser gångar och hål efter vedskalbaggar.

Buskskikt

Buskskiktet domineras av hassel. Centralt är många hasslar röjda, och det är stubbskott från dessa man ser. Mot kanterna finns högvuxna hasselbuskar. Övriga buskarter som hittats är skogstry, en, nyponros, hartsros, måbär, rönn och vildapel samt enstaka oxbär eller svartoxbär.

Fältskikt

Fältskiktet utgörs huvudsakligen av arter som tål viss beskuggning. Här växer gräsen hässlebrodd, lundgröe, bergslok och piprör, ormbunkarna örnbräken, skogsbräken och träjon samt örterna nejlikrot, blåsippa och liljekonvalj. Där berget bryter fram växer de torktåliga växterna bergsyra, stinknäva och kärleksört. Bland övriga växter kan nämnas öppenmarksarterna tuvtåtel, timotej, fyrkantig johannesört, någon vicker (troligen kråkvicker) och hagfibbla.

Bottenskikt

Längst ned under de olika gräsen och örterna växer olika mossor. Man hittar gräshakmossa, kranshakmossa, husmossa och väggmossa.

Epifyter

På en del ekar med skorpbark växer gul mjöllav och guldpuddrad spiklav. Oxtungsvamp är hittad på två ekar. Den växer vanligtvis vid rotbenen till grova ekar, men hittades på en ek även en bit upp på stammen.

Småmiljöer

4:1 Liten spännande plats med mossor och lavar

16 meter väster om treuddens norra spets ligger ett litet bordsformat block. Ytterligare några meter mot väster finns en liten mossrik lodyta (brant).

Sätter man sig kring det lilla bordsformade blocket, en trekantig sten som är en halv meter hög, så har man ett dukat bord med olika mossor. Enstaka små hobbar av renlav finns också och kan ge upphov till en diskussion om vad en mossa respektive en lav är för något.

På bordet finns kvastmossor, husmossa, väggmossa och fyrfliksmossa. Alla fyra mossorna ser olika ut och det är lätt att uppfatta. När ni har bekantat er med mossorna på "bordet" så kan ni se om ni kan hitta några andra mossor på marken ikring. Det går att hitta björnmossa, kranshakmossa och kakmossa. De här mossorna är också lätt igenkännbara. Här kan man också hitta bägarlavar, renlavar och filt-lavar.

I området mellan branten och treudden finns många växter. Här växer bergssyra, kärleksört, vitmåra, stor blåklocka, smultron, liljekonvalj, kruståtel, fyrkantig johannesört, häckvicker,

teveronika, nejlikrot, rödven, stensöta (roten går att smaka på), liten blåklocka, tjärblomster, gökärt, skogsviol, smörblomma, vårfryle, ängskavle och timotej. I buskskiktet hittar man hartsros, nyponros, enbuskar och hassel.

Strax intill "bordet" sluttar berget brant nedåt. Nedanför branten växer några hasselbuskar, vars skugga skapat en spännande mörkermiljö. Lagg märke till att kärlväxterna försvinner nästan helt där beskuggningen är som intensivast. På marken finns mest bar jord och döda löv. De växter som tål att växa i den här miljön måste vara mycket skuggtåliga. Här växer lundgröe, blåsippa, liljekonvalj, bergslok, kruståtel, och skogsviol. Hasselbuskarna skänker även skugga åt den lilla branten, vilket ger speciella förutsättningar för mossor som trivs där markfuktigheten hålles kvar. Här kan man hitta de fuktkrävande stjärnmossorna och signalarten fällmossa.

4:2 En omkullfallen trädjätte

Utgår man från treuddens norra hörn och går lite drygt 15 meter mot väster så träffar man på en liten brant, se ovan. Fortsätter man ytterligare ca 25 meter mot väster så ligger ett grovt omkullfallet träd i brynzonen ut mot den öppna sänkan. Det ser ut som en ek. Här kan man tillbringa en stund med att undersöka vad som hänt med ett träd sedan det dött. Trädet har ramlat p.g.a. att det knäckts i den nedre delen av stammen. Ekar blir ofta ihåliga med tiden och det här trädet är inget undantag. Vid en höststorm eller liknande så har det till slut inte orkat stå upp längre. När den bröts av så har förbindelsen mellan trädkronan och rotsystemet brutits och trädet har dött.

Den rötade veden är här full av spår efter vedlevande insekter. Här finns det t.ex. rikligt med grövre utgångshål (även kallade flyghål), ca 0,5 cm i diameter, skapade av skalbaggar som lämnat trädet efter en lång tillvaro som larver och senare som puppor. Speciellt vanliga är hålen i stammens nedre del. Det är också mycket vanligt med mindre utgångshål.

Stackmyror har flyttat in i hela den mer eller mindre ihåliga stammen. Den solbelysta stammen utgör en gynnsam miljö för myrorna som gillar när det är torrt och varmt. Barken har ramlat av stora delar av stammen men ligger kvar på stammen ovansida. Besöker man eken en fuktig höstdag så kan man se svamphyfer (svamparnas motsvarighet till rötter) under barken. De har till uppgift att på sikt bryta ned veden. En del bark sitter också kvar på stammens undersida. Tittar man här så kan man uppleva hur barkens lavflora har dukat under p.g.a. brist på solljus och fukt. Jämför med ovansidan. Enstaka grenar är angripna av svampar. Vid besöket påträffades minst tre olika arter hattsvampar.

Grövre ekbark är ett viktigt substrat för många olika lavar. På det här trädet kan man i bekväm tittarhöjd studera många av dem. På trädet hittar du slånlav, skrynkellav, skägglav, bägarlavar, mjöllavar, vägglav, gällav, rosettlav, klubbköldlav, någon art av dagglav, asporangelav, brämlav, bitterlav, blåslav, skrynkellav, näverlav och pukstockslav. Av mossor kan du hitta cypressfläta, kvastmossor och franslevermossa.

4:3 Fornlämningar

Artgrupper

Gräshoppor

I västkanten ut mot den öppna sänkan spelar det om somrarna och under den tidiga hösten stora mängder gräshoppor.

Vedinsekter

Skalbaggar och steklar.

Mossor och lavar

Många mossor och lavar växer på stenblock, t.ex. i stensättningarna och stensträngen. Hällmark är också ett bra substrat. I den skuggade branten är berget täckt av mossor, men lavar saknas i det närmaste. Trädstammar är bra lavplatser. På döda stammar förändras artsammansättningen så småningom. Mossor vandrar in på liggande träd, lågor.

Svampar

Det finns både ett flertal marksvampar och vissa vedsvampar att söka efter. Intressantast är kanske signalarten oxtungsvamp som växer på äldre ekar.

Aktiviteter

Området lämpar sig för naturundersökningar. Man kan håva med slaghåv, eller använda ett förnasåll där det är gott om löv, samt göra en rutundersökning eller en linjeundersökning för att studera växter. En lämplig linjeprofil kan dras från mossbranten och ut i den betade och intensivt solbelysta gräsmarken intill.

Vill man samla saker kan man titta efter ekollon, hasselnötter (ej att ta med hem), blad av olika slag, mossor, lavar och eventuellt även ätbara växter (nypon m.fl.) samt frön.

Eftersom området inrymmer både gravfält och stensträngar lämpar det sig väl till fornlämningsaktiviteter.

Undersöka ett dött träd

Vi utgår från det liggande döda trädet i västkanten på området. Titta gärna in i den ihåliga stammen från rotänden. Då kan du få uppleva något av trädets "inre liv". Om man vill så kan man bekvämt roa sig med att följa en myras aktiviteter under en längre stund när den springer omkring på stammen. Man kan t.ex. dokumentera vad en myra gör under tio minuter. Man kan försiktigt vända på barkstycket (lägg tillbaks dem sedan!), för att se om det döljer sig några småkryp under barken. Hur många olika slags svampar kan du hitta? Jämför färger och former på de många arterna lavar. Hur många olika kan du hitta?

Förslag på utveckling av området

Då området inte hyser några sällsynta skuggtoleranta arter måste det inte vara så på beskogat som det är idag. Träd- och buskskikten skulle med fördel kunna glesas ut ytterligare så att särskilt de äldre ekarna får större livsrum, till förmån för ekberoende arter som oxtungsvamp och gulpudrad spiklav.

Kommentarer